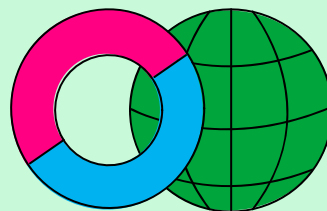

Duurzaamheidsverslag

Bright LifeCycle Fonds 2024

Op basis van de Europese regelgeving
(Sustainable Finance Disclosure Regulation)

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Onze keuzes in duurzaam beleggen	8
3. Methodologie	11
4. CO ₂ -uitstoot	14
5. Overige indicatoren	25
6. Conclusie en ambitie	27
Appendix 1: Begrippenlijst	28
Appendix 2: Portefeuillesamenstelling	30
Appendix 3: Datadekking ETF's per CO ₂ -scope	31
Appendix 4: ETF's uit een fictief grijs fonds	32
Appendix 5: SFDR methodiek CO ₂ -emissies	33

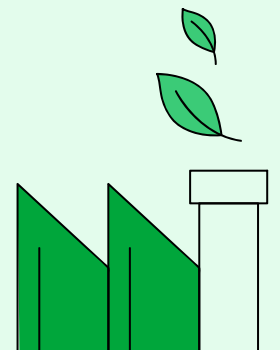
1. Inleiding

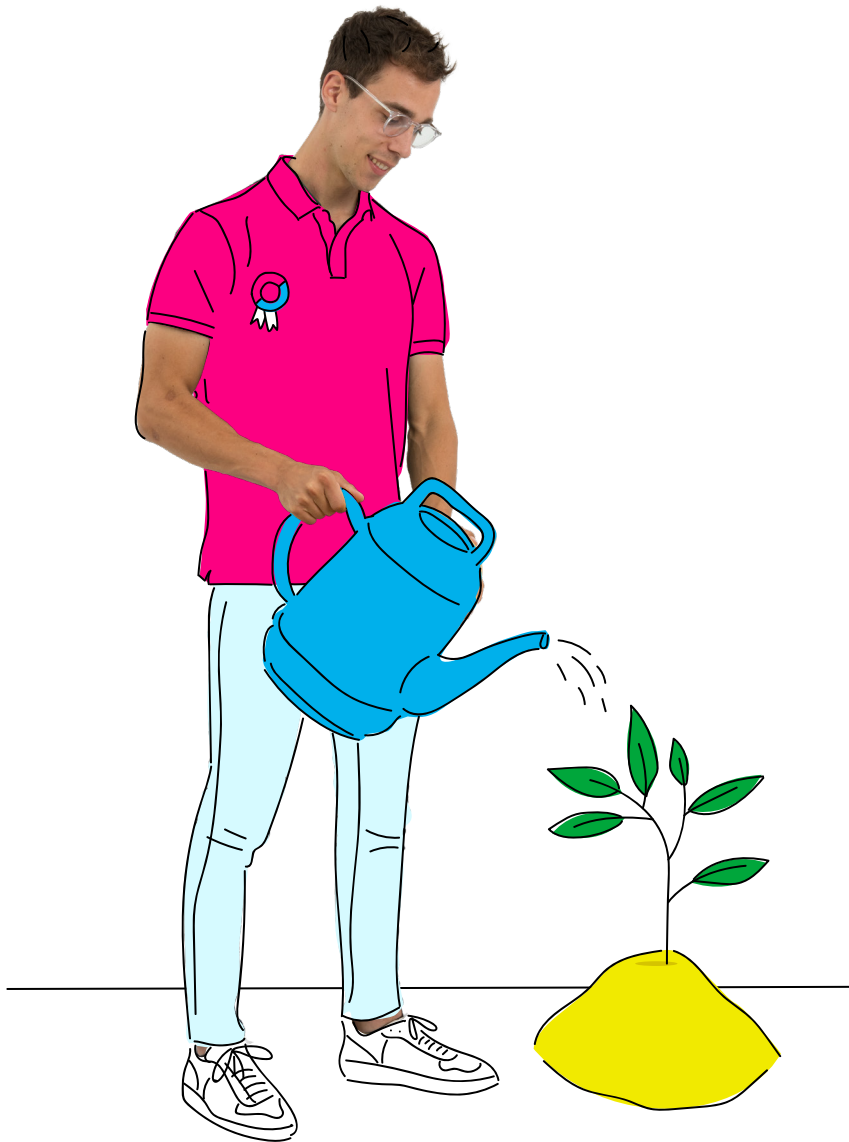
BBij BrightPensioen geloven we dat pensioen meer is dan een pot voor later. Want wat heb je aan vermogen als de wereld onleefbaar wordt? Daarom vinden we het vanzelfsprekend om duurzaam te beleggen. Je wilt tenslotte niet dat het geld dat je opzij zet voor jouw toekomst, belegd wordt in zaken die diezelfde toekomst in gevaar brengen.

Maar wat betekent duurzaam en verantwoord beleggen eigenlijk? En wat is groen beleggen? Tot voor kort kon ieder fonds zichzelf duurzaam noemen, zonder duidelijke regels. Gelukkig heeft de Europese Unie hier iets aan gedaan. Vanuit de Europese Green Deal is er sinds 2021 nieuwe regelgeving: de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Dit pakket regels zorgt ervoor dat beleggers beter geïnformeerd worden. Financiële instellingen moeten nu duidelijk maken hoe duurzaam hun beleggingen echt zijn. Ze moeten rapporteren over hun beleid, de risico's en de impact op mens en milieu.

Bij BrightPensioen zijn we blij met deze regels. Toen de aankondiging van de regelgeving gedaan werd, zette dit ons ook aan het denken: waarom publiceren we naast onze financiële verslagen niet ook een duurzaamheidsverslag? Dankzij de SFDR worden er uniforme rekenmethodes gebruikt en steeds meer bedrijven gaan rapporteren. In 2022 deden we onze

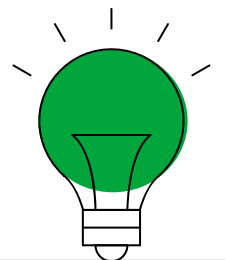
[eerste poging](#). We merkten meteen dat veel duurzaamheidsdata nog ontbraken of onvolledig waren. Als gevolg daarvan lees je in dit Duurzaamheidsverslag Bright LifeCycle Fonds 2024 wat de (vermeden) CO₂-uitstoot was. Veel van de gebruikte data is gebaseerd op uitstoot schattingen over 2023.

De regelgeving in het kort

De Europese SFDR-regelgeving bestaat uit twee delen. Het eerste deel (in werking sinds maart 2021) betreft rapportering over de **duurzaamheidsrisico's** van een product en wat de **duurzaamheidsdoelstelling** is. Dit is level 1. Het tweede deel betreft de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren, dit is level 2. Beide levels en de toepassing voor het Bright LifeCycle Fonds leggen we hieronder uit.

Duurzaamheidsrisico's (level 1)

Ieder product moet de duurzaamheidsrisico's van haar beleggingen in de prospectus beschrijven. Want negatieve gebeurtenissen of omstandigheden op het gebied van ecologie, sociaal of bestuur ('ESG') kunnen de waarde van de beleggingen schaden. Zoals langdurige droogte of overstromingen.

Voor het Bright LifeCycle Fonds zijn dit soort risico's beperkt, omdat het fonds in duurzame producten belegt. De uitgevers van deze producten sluiten bedrijven uit die het minder doen op het gebied van ESG en selecteren juist de bedrijven die beter presteren. De geselecteerde 'betere' bedrijven zouden minder vatbaar moeten zijn voor duurzaamheidsrisico's.

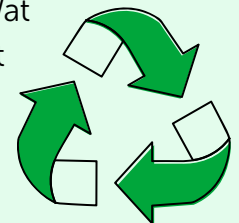
De screening van bedrijven op duurzaamheid wordt uitgevoerd door externe partijen. Bij verscherping van duurzaamheidsregulering ligt het risico bij deze externe partijen en de uitgevers van de producten. Mocht een belegging volgens hen niet meer voldoen aan de eisen, dan wordt hier niet meer in belegd. Deze wordt (geleidelijk) uit het fonds verwijderd.

Verder worden fysieke- en transitierisico's elk kwartaal behandeld in onze eigen risicoanalyse. Een voorbeeld van een fysiek risico is een natuurramp die schade veroorzaakt. Een transitierisico kan zijn dat een bedrijf niet op tijd meebeweegt in de overgang naar een groene economie.

Duurzaamheidsdoelstelling (level 1)

De SFDR geeft geen officiële definitie van wat een groen beleggingsproduct is. Wel geeft ze een gezamenlijke taal om dat te beoordelen. Voor de SFDR moet ieder financieel product gerangschikt worden. De aanbieder van dit product moet het product zelf classificeren in één van de volgende drie categorieën:

- Artikel 6-producten: deze producten hebben geen duurzame doelstelling en promoten geen ecologische of sociale kenmerken. Het worden ook wel grijze producten genoemd.
- Artikel 8-producten: deze producten promoten ecologische en/of sociale kenmerken. En de bedrijven die deze zogenoemde lichtgroene producten uitgeven, beschikken over 'good governance' (goed bestuur). Lichtgroen betekent dat duurzaamheid wel een belangrijke overweging voor het product is, maar niet het belangrijkste doel ervan.
- Artikel 9-producten: dit zijn producten die een specifiek duurzaamheidsdoel nastreven. Ze richten zich op investeringen die bijdragen aan een duurzame economische activiteit. Ook wel donkergroene producten genoemd. Alle beleggingen moeten 100% duurzaam zijn. Wat dat precies inhoudt, is nog onduidelijk en dat biedt dan ook ruimte voor interpretatie.

De categorisering maakt alleen het doel van een financieel product duidelijk. Volgens de Europese Commissie is het geen duurzaamheidslabel (bron). Het is dus niet bedoeld als score of ranking.

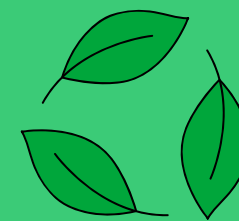
Een voorbeeld: een artikel 9-product bestaat uitsluitend uit beleggingen met een duurzaamheidsdoel. Toch zou het kunnen dat een artikel 8-product met ESG-beleggingen en green bonds meer CO₂ ontwijkt dan een artikel 9-product (zonder green bonds).

Het Bright LifeCycle Fonds classificeert zich als een artikel 8-fonds. Dit houdt in dat onze portefeuille minimaal ecologische en sociale kenmerken promoot. Daarnaast beleggen we ook in green bonds die een specifiek duurzaamheidsdoel hebben. Het is alleen nog onduidelijk in hoeverre deze in overeenstemming zijn met de EU-taxonomie (hierover later meer). Uit voorzichtigheid kiezen wij daarom voor een artikel 8-classificering. Sommige aanbieders deden dat niet en waren gretig met hun groene claims binnen artikel 9. Toen de EU duidelijk maakte dat een artikel 9-product volledig uit duurzame beleggingen moest bestaan, classificeerden deze fondsen zich weer als artikel 8. Een klassiek voorbeeld van 'green-washing' ofwel groen gesjoemel. Onze keuze voor artikel 8 lichten we toe in het volgende hoofdstuk: "Onze keuzes in duurzaam beleggen".

Ongunstige effecten op duurzaamheid (level 2)

Het tweede deel van de regelgeving betreft de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Welke schade laten beleggingen achter op het klimaat, op werknemers en op sociaal gebied? Financiële instellingen moeten, als zij artikel 8- of 9-producten aanbieden, benoemen of zij hier rekening mee houden. Indien dat het geval is, moeten aanbieders de negatieve impact rapporteren in een principal adverse impact statement (hierna: PAI-statement). De eerste publicatie van het PAI-statement was op 30 juni 2023 en het statement moet nu jaarlijks worden gepubliceerd op dezelfde datum. Enkel aanbieders van duurzame producten moeten aan deze regel voldoen. Aanbieders van grijze producten hoeven alleen maar te benoemen dat ze geen rekening houden met duurzaamheid.

Deze PAI-rapportage gebeurt met een uniforme rekenmethode, zodat het zo fair mogelijk verloopt. In totaal zijn er 64 indicatoren beschreven in de SFDR, waarvan 18 verplicht. Hier moet op gerapporteerd worden. Daarnaast kies je er van de resterende 46 in ieder geval nog 2. De indicatoren gaan onder andere over broeikasgassen, biodiversiteit, water, afval, sociale - en werknemerszaken. Met deze uniforme indicatoren kunnen duurzame,

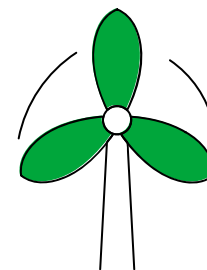
financiële producten makkelijker vergeleken worden. En kan inzichtelijk worden gemaakt welke ongunstige effecten de beleggingen hebben op ecologisch en sociaal gebied.

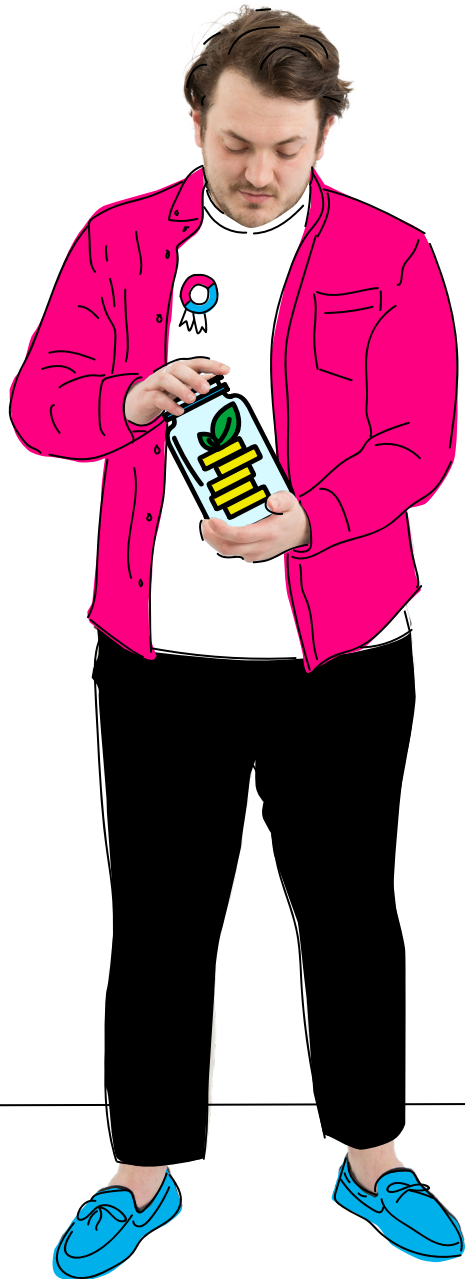
Wij hebben een poging gedaan om inzicht te geven in de 18 verplichte indicatoren. We zijn hiervoor afhankelijk van de duurzaamheidsdata van de onderliggende bedrijven waarin wij beleggen. Helaas zijn ook dit jaar veel bedrijven er niet in geslaagd om te rapporteren op de meeste indicatoren. In tegenstelling tot financiële jaarverslagen is het namelijk (nog) niet verplicht als beursgenoteerd bedrijf om hierop te rapporteren. We verwachten dat dit de komende jaren wel gaat verbeteren. Naast de SFDR is er namelijk ook duurzaamheidswetgeving voor EU-bedrijven: Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Deze regelgeving verplicht grote beursgenoteerde bedrijven in de EU te rapporteren over duurzaamheid. De CSRD-regelgeving gaat in 2024 live voor de eerste groep bedrijven. De timing is helaas niet zo gunstig, omdat financiële instellingen nu al moeten rapporteren volgens de SFDR.

Ondanks deze obstakels doen wij onze best effort om in kaart te krijgen hoe duurzaam onze beleggingen zijn. De aanwezige data over CO₂-emissies (en equivalenten) achten we wel voldoende betrouwbaar en deze hebben we daarom opgenomen in ons derde (huidige) verslag.

Binnen alle ETF's waarin wij beleggen, rapporteerden gemiddeld minimaal 70% tot 90% van de bedrijven op CO₂-emissies. Maar ook hier is voorzichtigheid geboden, omdat de meeste bedrijven nog hun eigen rekenregels hanteren. Met de komst van de CSRD verwachten wij meer

harmonie in de manier van rapporteren en betrouwbaarheid. Dit verslag is misschien dan ook meer een CO₂- verslag, dan een (compleet) duurzaamheidsverslag. Verder is duidelijk hoeveel procent van de bedrijven fossiele activiteiten hebben. Maar ook hoe divers het bestuur van bedrijven is en/of ze zich wel houden aan UN- en OECD-richtlijnen. We gaan niet in op de overige indicatoren uit de SFDR, omdat we deze data niet betrouwbaar genoeg vinden om conclusies aan te verbinden. Uit oogpunt van transparantie delen we deze data wel in ons PAI-statement. Dit statement is te vinden in het [documentencentrum](#) van onze website.

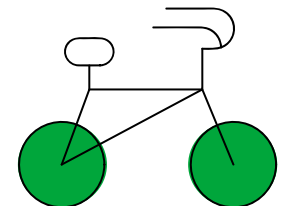

2. Onze keuzes in duurzaam beleggen

Bright belegt passief. Passief beleggen houdt in dat we de markt volgen, in plaats van deze actief proberen te verslaan. Verschillende onderzoeken geven de indicatie dat passief beleggen op de lange termijn vrijwel altijd tot betere resultaten leidt. De markt volgen doen we door te beleggen in ETF's. ETF staat voor Exchange Traded Funds. Dat zijn als het ware 'mandjes' van verschillende effecten (bijvoorbeeld aandelen of obligaties). Hiermee verminderen we het financiële risico, omdat we breed gespreid beleggen in verschillende continenten en bedrijfssectoren.

De ETF's worden uitgegeven door partijen als Blackrock, UBS of Amundi. Deze uitgevers volgen een voorgeschreven mandje van effecten. Op die manier kan een ETF een specifieke markt volgen. Andere partijen calculeren (volgens een bepaalde methodologie) de samenstelling van mandjes om de markt zo goed mogelijk te volgen. De grootste partij die deze mandjes voorschrijft en samenstelt is MSCI (Morgan Stanley Capital International). Onder deze naam worden sinds 1986 verschillende mandjes voorgeschreven.

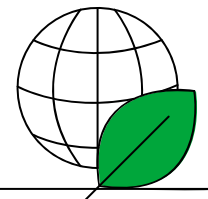

De ETF's binnen ons fonds volgen allemaal mandjes die worden samengesteld door MSCI.

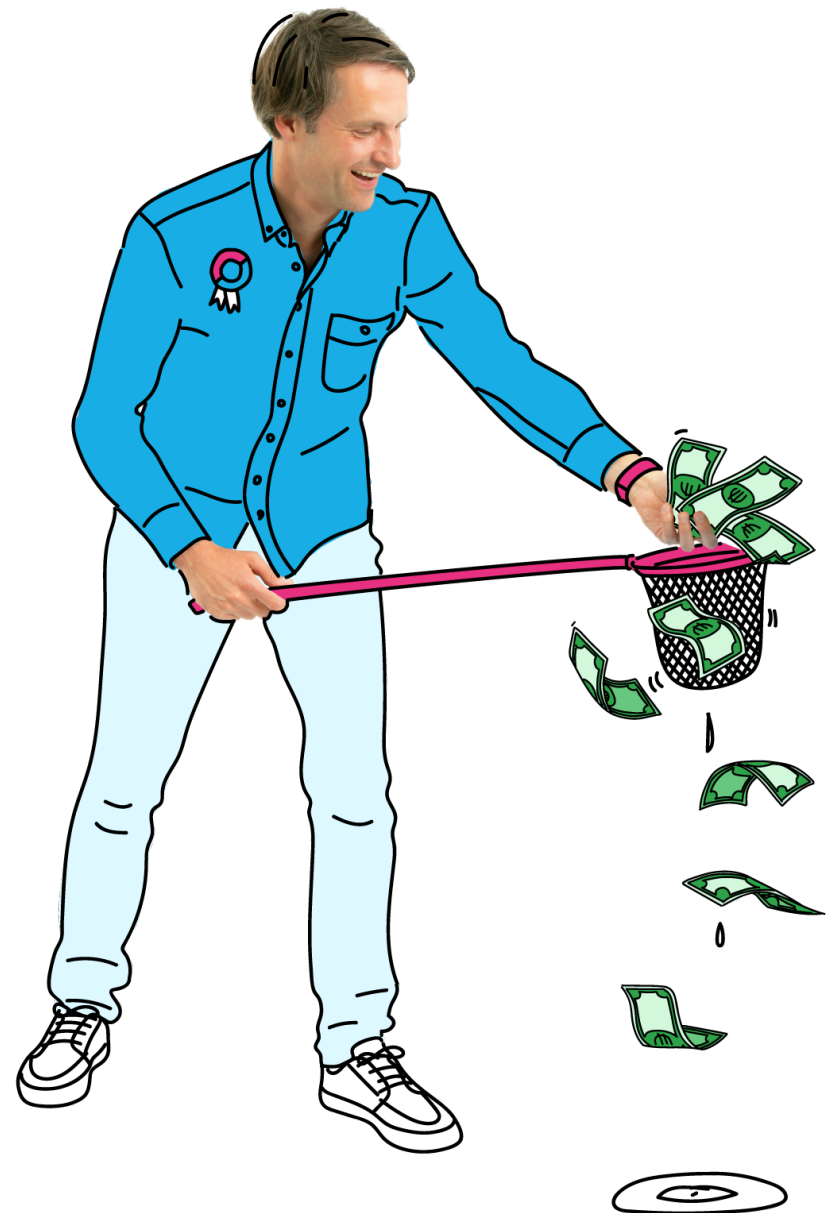
BrightPensioen selecteert alleen ETF's die duurzame MSCI mandjes volgen. MSCI stelt deze samen sinds 1990. Sinds die tijd is hun expertise in ESG enorm gegroeid met eigen onderzoeksafdelingen. Zie appendix 2 voor een overzicht van alle duurzame ETF's binnen het Bright LifeCycle Fonds. Periodiek vraagt MSCI stakeholders om hun mening over mogelijke aanpassingen in de samenstelling van een mandje effecten. De samenstelling gebeurt op basis van objectieve methoden, zoals de marktwaarde van bedrijven en de locatie. De duurzame mandjes worden verder verfijnd door te selecteren op ESG-score. MSCI heeft haar eigen ESG-score methodiek ontwikkeld en gebruikt deze voor de samenstelling van de duurzame opties. Bright heeft dus geen directe invloed op de bedrijven die geselecteerd worden. Hoe en waar we wel invloed uitoefenen op duurzaamheid:

- We beleggen niet in grijze beleggingsproducten (artikel 6), maar uitsluitend in ETF's die minimaal ESG- of SRI-kenmerken promoten (artikel 8).
- We beleggen in green bonds, dus obligaties die daadwerkelijk impact maken.
- We screenen periodiek de ETF's op basis van de duurzaamheidsindicatoren en dit nemen we mee in onze beleggingskeuze.
- We gaan in gesprek met de beheerders van de ETF's over de duurzaamheid en de samenstelling van de ETF's.

Op dit moment belegt BrightPensioen dus in ETF's en niet in 'losse' aandelen van individuele bedrijven. Beleggen in losse aandelen is bij een relatief beperkt handelsvolume veel kostbaarder dan beleggen in ETF's. Om die reden is dit voor ons nu nog niet mogelijk (willen we het betaalbaar houden).

Naast (duurzame) ETF's belegt Bright in green bonds, ofwel groene obligaties. Dit zijn schuldpapieren (leningen), uitgegeven door bedrijven, overheden of supranationale instellingen waarmee de negatieve impact van klimaatverandering kan worden verminderd. Dit kunnen leningen zijn voor bijvoorbeeld windmolenparken, natuurherstel of waterzuivering. De green bonds waarin wij beleggen voldoen aan de Green Bond Principles van de ICMA (International Capital Market Association). De Europese Unie is ook een standaard aan het ontwikkelen om uniformiteit te waarborgen. Wanneer er green bonds op de markt komen die aan deze standaard voldoen, nemen we deze ook mee in onze beleggingskeuze.

3. Methodologie

Dataprovider

Voor onze data maken we gebruik van informatie van data-provider LSEG Workspace. Dit is een wereldwijde Amerikaans-Britse leverancier van financiële marktgegevens en duurzaamheidsdata. Het team voor duurzaamheidsdata bestaat uit 700 content analisten. Zij verzamelen, standaardiseren en publiceren data uit verschillende bronnen. Hierbij kun je denken aan jaarverslagen, (NGO-)websites, beursinformatie en betrouwbare nieuwsbronnen.

Beschikbaarheid van data

Voor volledige en betrouwbare informatie is datakwaliteit erg belangrijk. Bright belegt in ETF's die uit honderden bedrijven bestaan. Om tot betrouwbare rapportages te komen, moet ieder bedrijf binnen een ETF nauwkeurig en tijdig rapporteren. Momenteel is het zo dat bedrijven nog onvoldoende verplicht zijn te rapporteren op duurzaamheid. Dit maakt het lastig om een ETF hierop te beoordelen.

Gelukkig heeft de Europese Unie nieuwe regelgeving die bedrijven verplicht om te rapporteren op duurzaamheid. Deze zogeheten Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

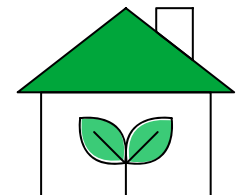
gaat in vanaf 2024. In de onderstaande tabel tonen we het tijdspad voor de verschillende bedrijven:

Type onderneming	Rapporteren over
Beursgenoteerde bedrijven	Boekjaar 2024
Grote bedrijven*	Boekjaar 2025
Beursgenoteerde MKB-bedrijven	Boekjaar 2026
Niet-EU bedrijven	Boekjaar 2028

*Bedrijven worden 'grote bedrijven' genoemd als aan twee van de volgende drie criteria wordt voldaan:

- omzet > € 50 miljoen per jaar
- balanstotaal > € 25 miljoen
- medewerkers > 250 gemiddeld

Dit betekent dat de data pas in de toekomst verbeteren. Voor nu wordt er nog weinig gerapporteerd door bedrijven zelf. Enkel de CO₂-emissies worden gemiddeld door 79,5% van de bedrijven gerapporteerd binnen een ETF. Wij zien dit als voldoende betrouwbaar en publiceren deze rauwe CO₂-data in dit verslag. Om tot een vollediger beeld te komen maken we daarnaast gebruik van sectorgemiddelden, zodat we alsnog de CO₂-uitstoot meenemen voor bedrijven die niet gerapporteerd hebben.

Methodologie CO₂-uitstoot ETF's

Nu wordt het een beetje technisch... Elk mandje waarin het fonds belegt, bestaat uit talloze bedrijven. Voor elk mandje hebben we gekeken naar hoeveel procent van het fondsvermogen naar welk bedrijf gaat voor ieder kwartaal in 2023. De duurzaamheidsdata van al deze bedrijven is verzameld per 31-12-2023. Tenslotte is deze data samengevoegd, zodat duidelijk wordt hoeveel 'negatieve' impact al onze beleggingen hebben. Als er geen CO₂-emissies beschikbaar waren, dan zijn de CO₂-emissies van 31 december 2022 gebruikt. Als ook deze data ontbreken, is het sectorgemiddelde gebruikt van bedrijven die wél rapporteren op CO₂. Om te bepalen welk bedrijf in welke sector zit, hebben wij het Europese classificatiesysteem (de NACE) gebruikt.

Het is natuurlijk mogelijk dat bedrijven die niet rapporteren meer CO₂-emissies uitstoten dan het sectorgemiddelde. In het eerste verslag deden we een correctie hiervoor op basis van de ESG-score. Bedrijven die niet rapporteren kregen een sectorgemiddelde met een op- of afslag. De op- of afslag was gebaseerd op hun ESG-score ten opzichte van de sector. De niet-rapporterende bedrijven kregen zo hun 'eigen' gemiddelde, op basis van hun duurzaamheidsscore.

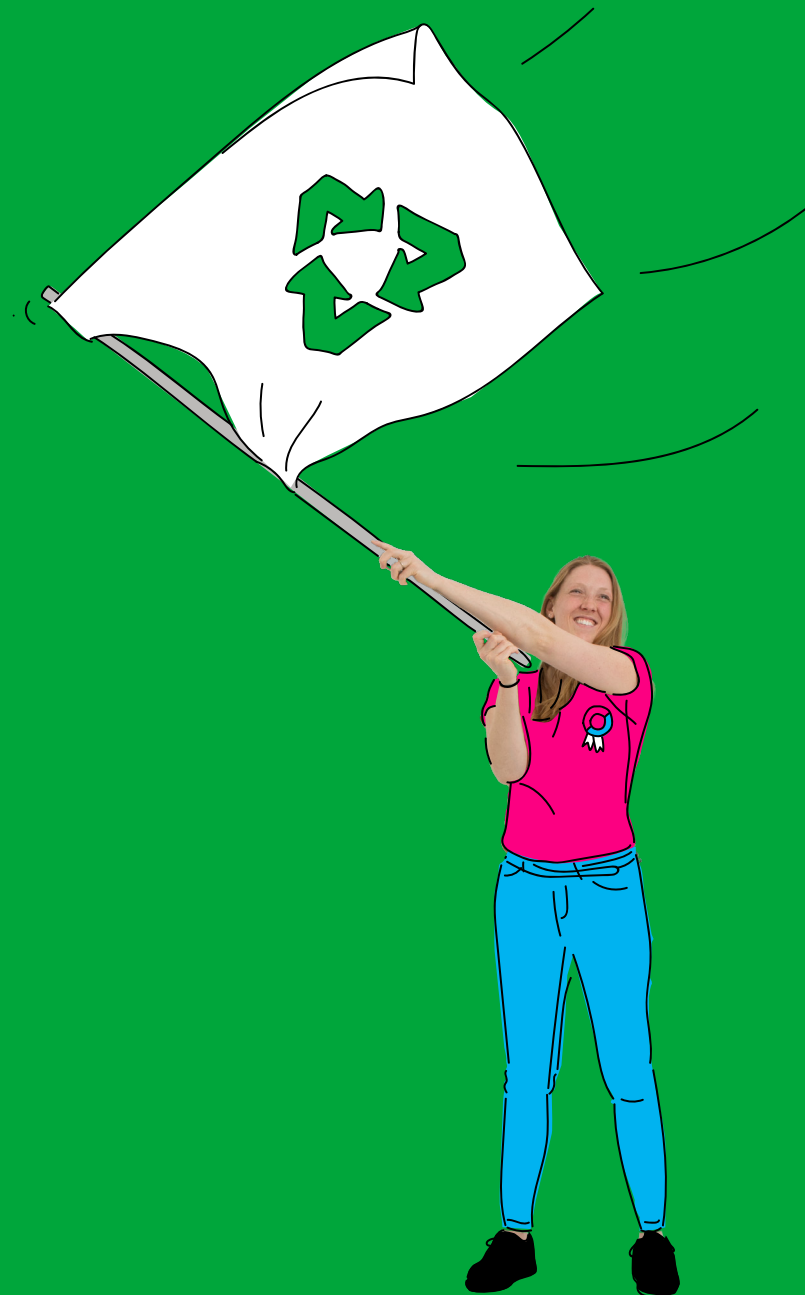
Dit lijkt een juiste methode, maar twee jaar terug kwamen we erachter dat een ESG-score niet veel zegt over emissies. Zo kan de keuze van een politieke leider de ESG-score van een bedrijf beïnvloeden, omdat deze keuze bijvoorbeeld minder strenge milieuwetgeving tot gevolg heeft.

We hadden dus reden om over te schakelen op een andere methode, zodat we een betere schatting konden maken voor niet-rapporterende bedrijven. Voor niet-rapporterende bedrijven gebruiken we de mediaan van hun sectorgenoten. De bedrijven zijn ingedeeld in 38 sectoren (volgens de NACE). Hoe meer je specificeert in sector, hoe betrouwbaarder een sectorgemiddelde wordt. Het nadeel is wel dat de *sample size* hierdoor kleiner wordt en dus het gemiddelde volatieler, jaar op jaar. Daarnaast hebben we maar één dataprovider voor onze duurzaamheidsdata. Om deze tekortkoming te reduceren, maken we voor onze schattingen gebruik van winsorisatie. De 'extreme' waarden, alle data onder de 5e of boven de 95e percentiel, worden dan uitgesloten. Dit is een veelgebruikte methode om tot juiste schattingen te komen ([OECD](#)). Verder laten we uiteraard de rauwe 'gerapporteerde' data zien in de grafieken.

Methodologie CO₂-ontwikking greenbonds

Wij beleggen voor een substantieel deel in green bonds (ongeveer 35% in neutraal en 65% in defensief per jaareinde 2023). Voor het meten van de positieve impact van de green bonds zijn daarom alle meest recente impactrapportages doorgenomen. De CO₂-ontwikking hiervan is genoteerd en vermenigvuldigd met de ratio van onze investering in de green bond. In het geval dat data van de green bond ontbraken, werd de CO₂-ontwikking gebruikt van een eerdere green bond. Of, als de uitgever niet de ontwikking over de specifieke green bond publiceert, maar over het totaal van de uitgegeven green bond, rekenen we met de CO₂-ontwikking per miljoen euro geïnvesteerd.

4. CO₂-uitstoot

Vormen van emissies

Voordat we de CO₂-emissies toelichten, is het nog even goed om te weten dat er verschillende niveaus zijn van emissies.

Een niveau wordt een 'scope' genoemd:

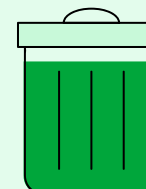
- Scope 1: directe CO₂-emissies, uitgestoten door bronnen die verbruikt en gebruikt worden door de organisatie waarin geïnvesteerd wordt. Denk aan emissies die vrijkomen door productiemachines of het verwarmen van een bedrijfsgebouw.
- Scope 2: indirecte CO₂-emissies, gerelateerd aan het gebruik of de aankoop van elektriciteit, stoom of andere bronnen van energie door de organisatie waarin geïnvesteerd wordt. Denk aan emissies die vrijkomen bij het opwekken van de elektriciteit die ingekocht is.
- Scope 3: overige indirecte CO₂-emissies in de waardeketen van de organisatie waarin geïnvesteerd wordt, zowel opwaartse als neerwaartse emissies. Opwaartse emissies komen van bedrijven die vóór de organisatie waarin

geïnvesteerd wordt, in de waardeketen zitten. Denk aan een bedrijf dat grondstoffen wint voor de producten die het bedrijf verkoopt. Neerwaartse emissies komen van bedrijven die na de organisatie waarin geïnvesteerd wordt, in de waardeketen zitten. Denk aan een retailer die de producten van het bedrijf verkoopt.

De totale uitstoot = de som van scope 1, 2 en 3.

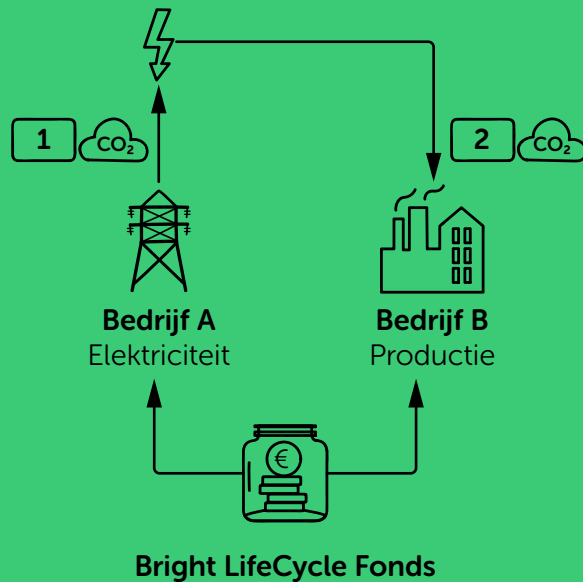
Dubbeltellingen in CO₂-emissies

Binnen ons fonds wordt via ETF's belegd in duizenden bedrijven, elk met hun eigen scope 1-, 2- en 3- emissies. Deze bedrijven kunnen onderling activiteiten met elkaar hebben in de waardeketen. De emissies die een organisatie zelf genereert, kunnen door een andere organisatie worden opgenomen als indirecte emissies. Als Bright in beide organisaties belegt, kunnen er daardoor dubbeltellingen ontstaan.

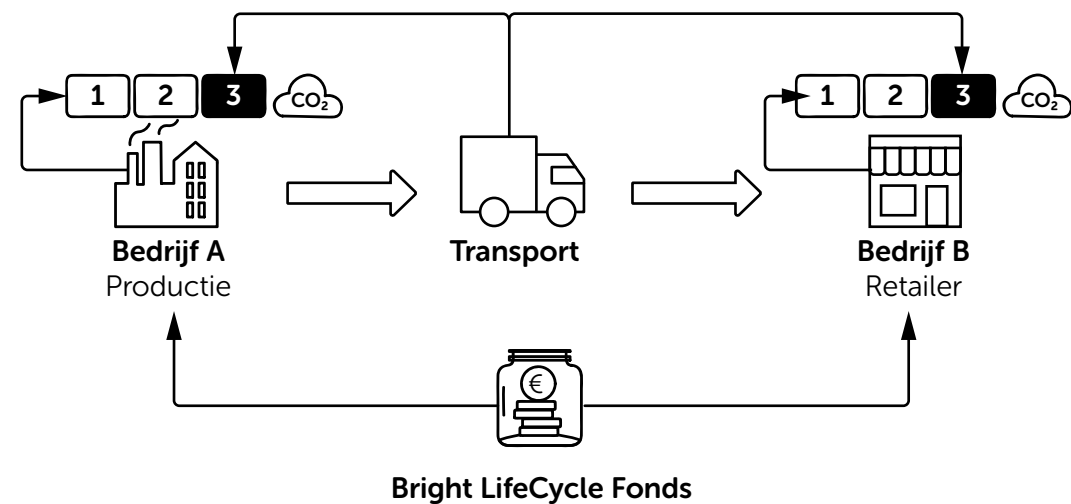
Voorbeeld van een dubbeltelling in scope 2

Ons fonds kan beleggen in een elektriciteitsbedrijf en een productiebedrijf dat energie afneemt van dit elektriciteitsbedrijf. Het elektriciteitsbedrijf rapporteert de uitstoot van haar elektriciteitsgeneratie als scope 1-emissie. En het productiebedrijf rapporteert vervolgens deze emissies als scope 2-emissies. Hier is dus sprake van een dubbeltelling.

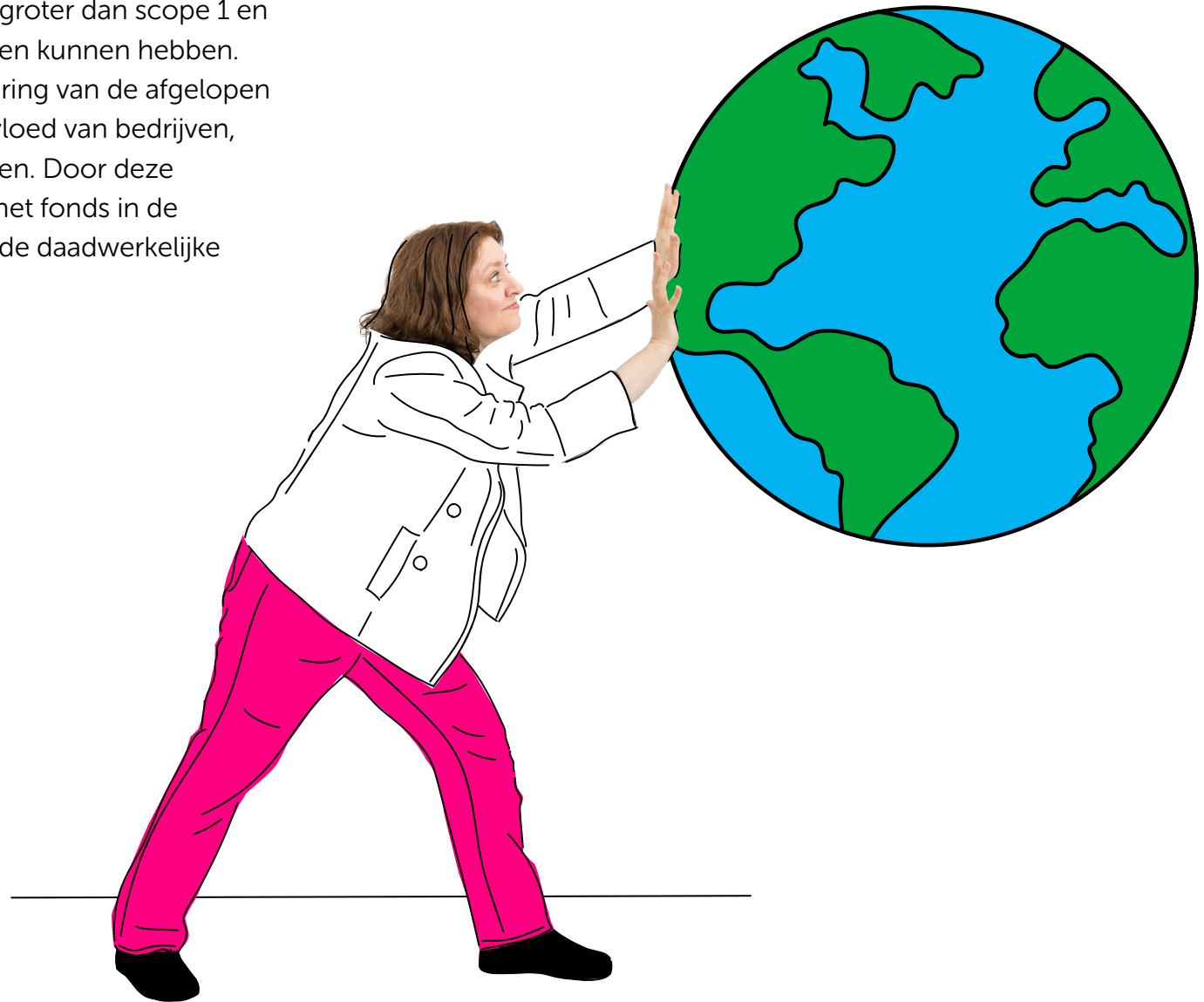

Voorbeeld van een dubbeltelling in scope 3

Een andere vorm van dubbeltelling kan ontstaan bij scope 3-emissies. Het fonds kan beleggen in een productiebedrijf en in een retailer, die in belangrijke mate zaken met elkaar doen. Het productiebedrijf verzendt haar goederen via een externe partij naar de retailer. De emissies die dit transportbedrijf genereert, rekenen beide bedrijven als scope 3-emissies. Omdat wij in beide bedrijven beleggen, worden deze emissies dubbel geteld voor ons fonds.

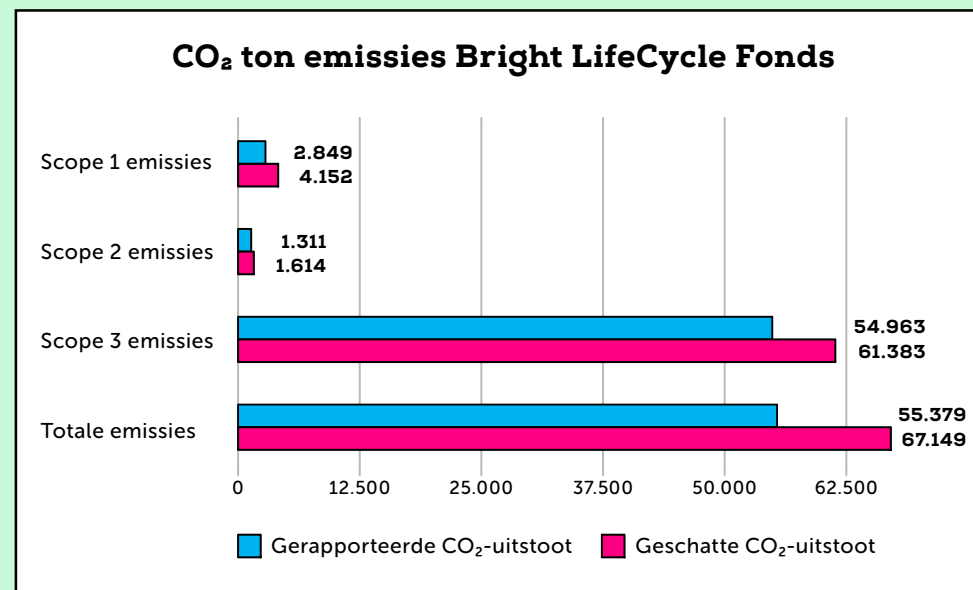

Het aantal dubbeltellingen binnen scope 3 is verreweg het grootst. Scope 3 is ook disproportioneel groter dan scope 1 en 2, door de grote waardeketen die bedrijven kunnen hebben. Dit komt onder andere door de globalisering van de afgelopen tientallen jaren. Ondanks de beperkte invloed van bedrijven, valt hier wel de meeste reductie te behalen. Door deze dubbeltellingen is de totale uitstoot van het fonds in de rapportage zo goed als zeker hoger dan de daadwerkelijke uitstoot.

CO₂-emissies van het Bright LifeCycle Fonds

Het totaaloverzicht... Daar komt-ie: per jaareinde 2023 was het Bright LifeCycle fondsvermogen € 446,5 miljoen met een totaal aantal emissies van 67.149 ton CO₂. Binnen ons fonds is te zien dat het merendeel van de emissies afkomstig is uit de zogenoemde scope 3-emissies, dus uit de waardeketen waarin organisaties zich bevinden. Zoals hierboven toegelicht: de kans op dubbel telling is het grootst bij scope 3. Van de duizenden bedrijven waarin wij beleggen, opereert een deel binnen dezelfde waardeketen. Dus de daadwerkelijke uitstoot zal lager liggen. We laten de CO₂-emissies die ons fonds uitstoot zien met zowel een correctie (geschatte uitstoot) als zonder correctie (gerapporteerde uitstoot) voor de sectorgemiddelden. Hieronder het overzicht.

19,41% van alle bedrijven hebben emissies voor 2023 gerapporteerd. De overige emissiedata zijn gebaseerd op data uit 2022. Dat is weinig en toont aan dat wetgeving nodig is om bedrijven tijdig en accuraat te laten rapporteren. Naast de bedrijven zelf is de keuze waarin financiële instellingen beleggen belangrijk. Door het kiezen van duurzame ETF's in plaats van grijze ETF's wordt CO₂ ontweken.

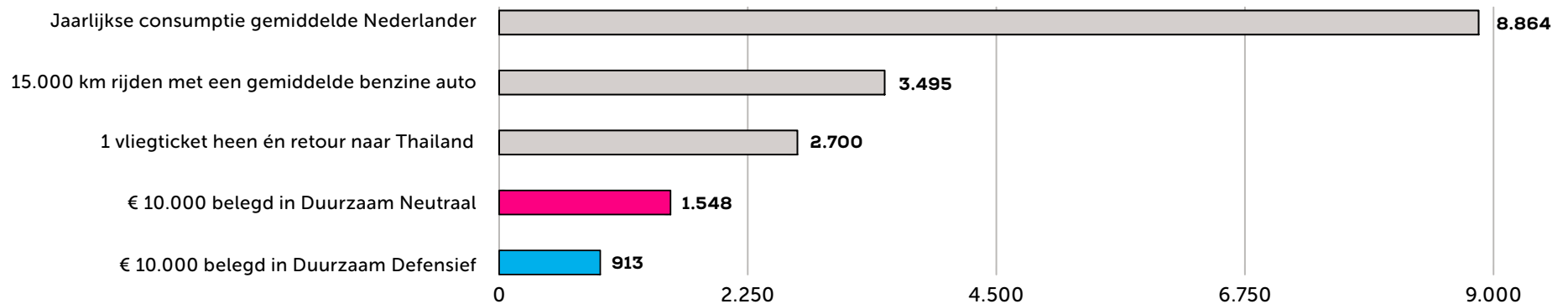
In de volgende tabellen blijven we de uitstoot inclusief de correctie voor de sectorgemiddelden hanteren. Dit geeft het meest betrouwbare beeld van de daadwerkelijke emissies.

1.000 EUR belegd in	CO ₂ in Kg	CO ₂ in Kg (vorig jaar)
Duurzaam Neutraal	155	177
Duurzaam Defensief	91	101

Om de indicatoren beter te begrijpen, heeft Bright de CO₂-emissies vertaald naar € 1.000 aan belegd vermogen. Ofwel: als jij € 1.000 belegd vermogen had in ons fonds per 31-12-2023, ziet de CO₂-impact er als volgt uit:

Om een (beter) beeld te geven van wat dat nou precies inhoudt, laten we een vergelijking zien van de directe CO₂-emissies uit consumptie, autorijden, vliegen en dus als je bij ons (pensioen) belegt. Door te beleggen heb je te maken met indirecte CO₂-uitstoot. Jouw ingelegde geld stroomt naar bedrijven die CO₂-uitstoten.

CO₂ kg emissies in vergelijking (in het jaar 2023)

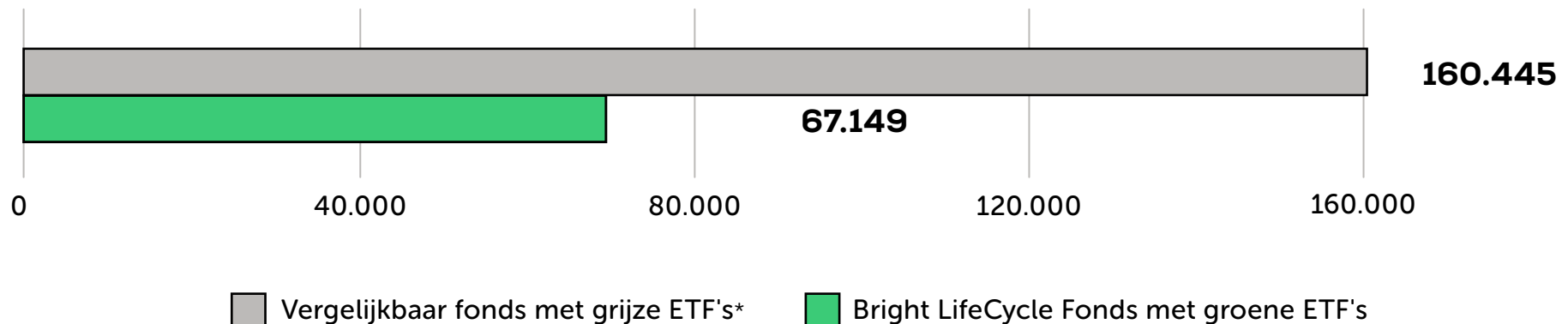
Bron [MilieuCentraal \(2023\)](#)

Groen versus grijs beleggen: het verschil in uitstoot

Beleggen heeft dus een grote impact op de CO₂-uitstoot. Of die impact positief of negatief is, hangt samen met de soort beleggingen; een grijze ETF (artikel 6) of een groene ETF (artikel 8 of 9) kan al voor een groot verschil zorgen in CO₂-uitstoot. Door de duurzame (lichtgroene) ETF's van Bright te vergelijken met een vergelijkbaar grijs fonds, wordt dit inzichtelijk.

Het grijze fonds bestaat uit dezelfde ETF's als ons fonds, maar dan zonder duurzaamheidsoverwegingen. Zie "Appendix 4: ETF's uit een fictief grijs fonds" om de samenstelling hiervan te zien. Het effect van duurzaam beleggen wordt groter naarmate je meer (pensioen)vermogen opbouwt. Voor een modaal pensioen moet jouw pensioenvermogen uiteindelijk groeien naar enkele tonnen. Daarnaast worden duurzaamheidsrichtlijnen strikter door wetgeving. Dit kan in de toekomst mogelijk (hopelijk) zorgen voor een nog groter verschil tussen duurzaam en niet duurzaam beleggen.

CO₂ ton verschil duurzame ETF's in het fonds versus grijze variant

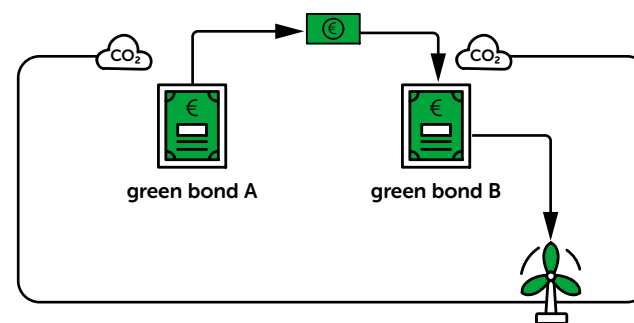

*zie appendix 4 voor de samenstelling van het grijze fonds

Green bonds

Je hebt nu kunnen zien dat groene ETF's nog altijd een grote CO₂-voetafdruk hebben, al is dit een stuk lager dan grijze ETF's. In dit hoofdstuk delen we hoeveel CO₂ er wordt ontweken doordat ons fonds in green bonds belegt. Het Bright LifeCycle Fonds belegt immers een substantieel deel van haar vermogen in green bonds. In 2023 bestond het neutrale fonds voor 35% uit green bonds en het defensieve fonds voor 65%. Veel investeringsprojecten binnen deze green bonds hebben als doel om bestaande activiteiten milieuvriendelijk te maken, door bijvoorbeeld te investeren in hernieuwbare energie.

Ook bij green bonds is de mogelijkheid tot dubbeltelling aanwezig. In dit geval: een dubbeltelling van CO₂-ontwijking. Een uitgever van een green bond A zou het opgehaalde geld kunnen gebruiken om tijdelijk in green bond B te investeren, voordat het geld wordt toegewezen aan een duurzaamheidsproject. Als green bond B zorgt voor CO₂-ontwijking, met bijvoorbeeld een windmolenpark, rapporteren beide green bonds dit als CO₂-ontwijking. Stel dat Bright in beide green bonds belegt, dan wordt de ontwijking dus dubbel geteld.

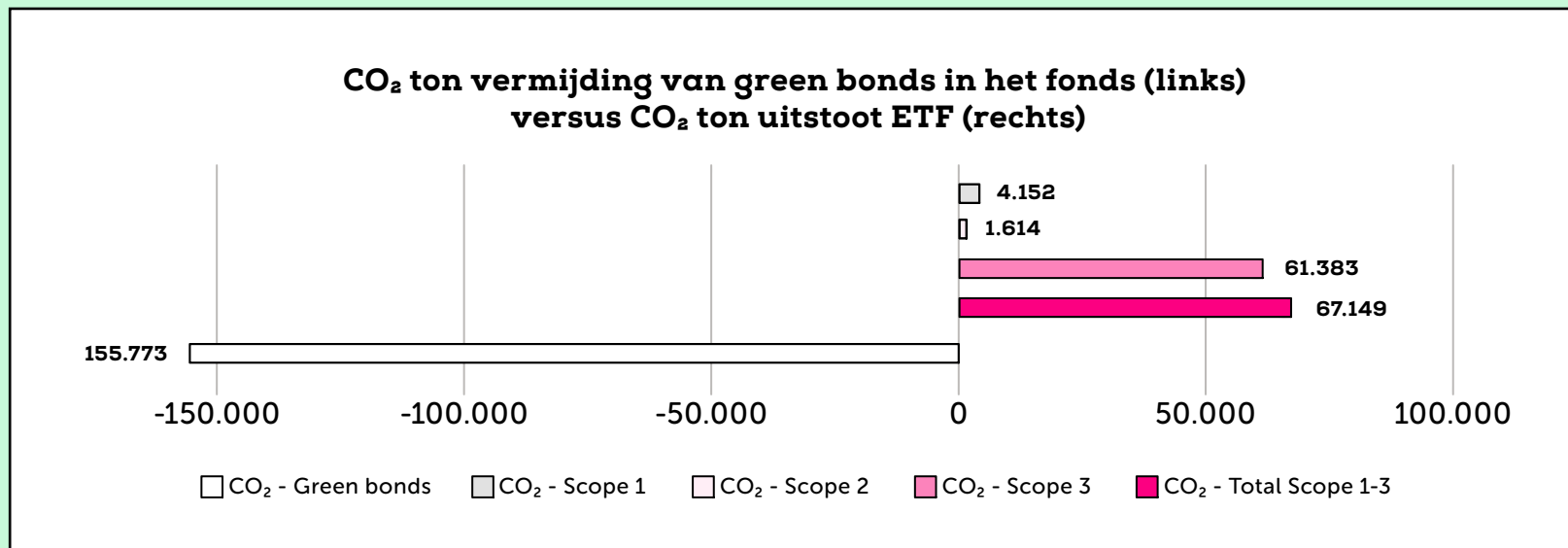

Wel is het zo dat, volgens de 'Green Bond Principles' van ICMA, uitgevers van green bonds dit transparant moeten communiceren in hun impact-rapporten. Wij hebben hier dan ook naar gekeken, maar zijn dit niet tegengekomen. Toch kunnen we niet uitsluiten dat er enige vorm van dubbeltelling kan voorkomen in onze green bonds.

CO₂-vermijding van het Bright LifeCycle Fonds

Het Bright LifeCycle Fonds vermeed met de green bonds 155.773 ton CO₂ in 2023, terwijl de uitstoot van de ETF's 67.149 ton CO₂ bedroeg. Met vermijding van CO₂ bedoelen we dat het groene project van een obligatie een beter alternatief biedt

dan de traditionele vorm. Denk aan een elektriciteitsbedrijf dat geld investeert in een windmolenpark of natuurherstel, in plaats van in een gascentrale. Het verschil hierin is de CO₂-vermijding.

- 54% van de green bond uitgevers heeft gerapporteerd over 2023. Voor de overige uitgevers zijn data uit 2022 of 2021 gebruikt.
- De green bonds van nutsbedrijf E.ON zijn het meest effectief in het ontwijken van CO₂. De twee green bonds waarin Bright belegt, ontwijken maar liefst 29.854 ton CO₂ (pro rato belegd vermogen).
- Het opgehaalde geld geeft E.ON voornamelijk uit aan hoogspanningsmasten. De hernieuwbare energie die door deze masten stroomt, zorgt voor ontweken emissies ten opzichte van koolstofintensieve bronnen.

De fossiele sector

Logischerwijs zijn beleggingen in de fossiele sector het grootste punt van discussie. Volgens de SFDR is de definitie van fossiel het produceren, verwerken, opslaan en gebruiken van fossiele brandstoffen (kolen, aardgas en aardolie) *.

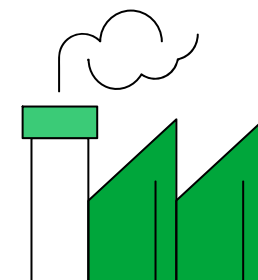
De ETF's volgen allemaal een door MSCI voorgeschreven mandje met een eigen methodologie, die de volgende fossiele activiteiten uitsluit:

SRI label	PAB label
Bezit van fossiele brandstoffen	1% of meer omzet uit het exploreren, mijnen, extraheren, distribueren of raffineren van steen- en of bruinkool
Omzet uit het extraheren van thermische kolen	10% of meer omzet uit het exploreren, mijnen, extraheren, distribueren of raffineren van olie
Omzet uit het extraheren van onconventionele olie en gas	50% of meer omzet uit het exploreren, mijnen, extraheren, distribueren of raffineren van gas
Omzet (5% of meer) uit het genereren van stroom op kolen	50% of meer omzet uit elektriciteitsgeneratie met een emissie-intensiteit van 100 gram CO ₂ / kWh

De nieuwe Paris-Aligned ETF's binnen het fonds sluiten ook conventionele bronnen uit op basis van een percentage van de omzet. Dit zal waarschijnlijk zorgen dat onze blootstelling aan fossiel nog verder afneemt. Vanwege de grootte van ons fonds kunnen we helaas (nog) geen individuele bedrijven uitsluiten en zijn we gebonden aan ETF's. Op middellange termijn willen we wel overgaan op directe beleggingen en kunnen we zelf de selectie vormgeven.

Fonds	Percentage fossiel per 31.12.2023	Percentage fossiel per 31.12.2022
Bright LifeCycle Fonds	0,66%	1,19%
Duurzaam Neutraal	0,69%	1,24%
Duurzaam Defensief	0,27%	0,45%

In 2023 is het percentage fossiel per fonds en subfonds afgenomen. BrightPensioen streeft er ook naar dit getal zo laag mogelijk te houden en eventueel te verkleinen.

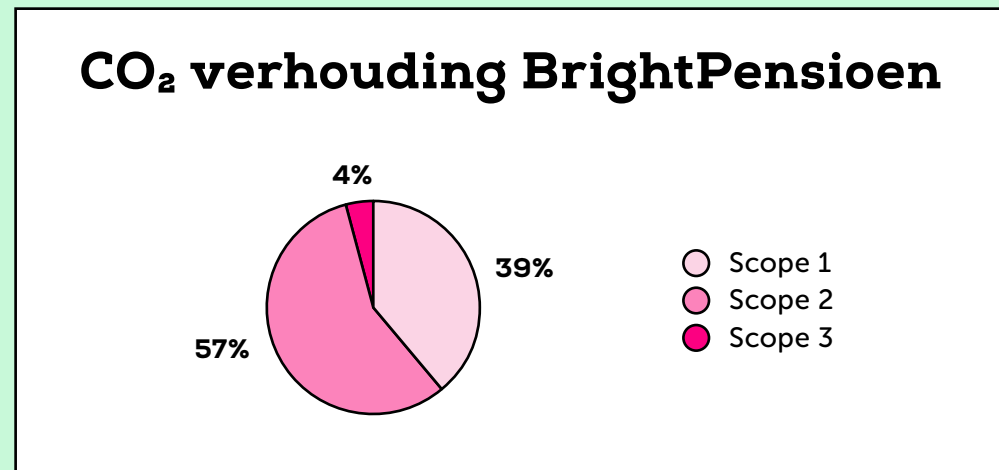
*Definitie gebaseerd op EU verordening 2018/1999 artikel 2(62)

CO₂-emissies door het bedrijf BrightPensioen

Bright heeft zelf natuurlijk ook een CO₂-voetafdruk. Als financiële instelling is deze weliswaar relatief beperkt, maar denk aan kantoorverwarming, vervoer en de dagelijkse lunch voor collega's. De jaarlijkse CO₂-uitstoot wordt geschat op 46,95 ton CO₂. Omgerekend is dit:

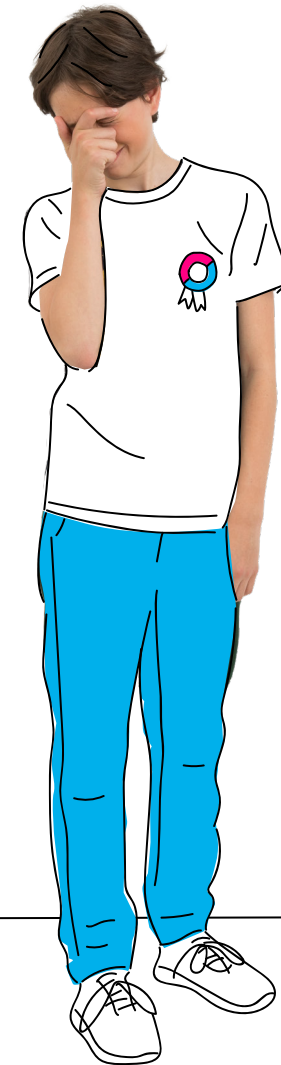
12.354 kg CO ₂	- per miljoen euro omzet
1.848 kg CO ₂	- per FTE
1,80 kg CO ₂	- per Bright-lid
1,1 kg CO ₂	- per € 10.000 beheerd vermogen

De verwarming en het energieverbruik van het kantoor hebben het grootste aandeel in deze uitstoot. Bij energieverbruik kun je denken aan computers en TL-verlichting. Onder andere vervoer heeft minder impact, omdat reizen met het openbaar vervoer de standaard is voor collega's die naar kantoor komen. 16 medewerkers komen doorgaans met de fiets. Verder zijn we in het jaar 2023 verhuisd naar een nieuw kantoor met meer vierkante meters, maar met een beter energielabel.

CO₂ en klimaatverandering

Tot slot: wij willen graag benadrukken dat het klimaatprobleem zich natuurlijk niet verhoudt tot een zuiver boekhoudkundige rekensom. De transparantie in CO₂-uitstoot van beleggingsfondsen heeft als doel een betere informatievoorziening. En dat moet weer leiden tot betere beleggingsbeslissingen. Financiële instellingen kunnen zo vergeleken worden op basis van hun CO₂-uitstoot. Maar ook op andere vlakken. Andere vormen van negatieve impact zijn bijvoorbeeld de vermindering van insectenpopulaties, de plasticsoep in oceanen, het verminderen van biodiversiteit of bodemvervuiling door mijnbouw. De SFDR bevat daarom veel meer indicatoren dan CO₂. Op klimaatgebied is dat bijvoorbeeld schone energie, waterverbruik en gevaarlijk afval. Op sociaal gebied gaat het over de United Nations Global Compact principles, OECD-richtlijnen, de loonkloof en diversiteit in het bestuur. Wij hopen in de toekomst daar meer en meer over te kunnen rapporteren en mee te nemen in onze beleggingsbeslissingen. Voor nu blijven deze data gebrekkig.

5. Overige indicatoren —

Biodiversiteit

Eén van de duurzaamheidsindicatoren gaat in op biodiversiteit. Financiële instellingen moeten inzichtelijk maken hoeveel procent van de bedrijven schadelijke operaties hebben in de buurt van gebieden waar de biodiversiteit onder druk ligt. Een belangrijke, maar lastige vraag op gebied van openbare data. Onze dataleverancier heeft een soortgelijk datapunt, dat kijkt of bedrijven rapporteren op biodiversiteit of activiteiten heeft die dat reduceren. Dat kan al een indicatie geven hoe bedrijven hiermee omgaan. In geval van ons fonds rapporteert 27% van de bedrijven hierop en 73% doet dit niet. Genoeg ruimte voor verbetering dus. MSCI zelf rapporteert voor de SRI-mandjes dat 0% van de bedrijven schadelijke activiteiten hebben in gebieden waar biodiversiteit onder druk staat.

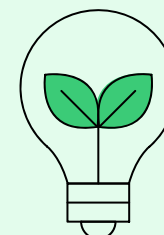
Overtredingen van de VN Global Compact en de OECD-richtlijnen

Een andere duurzaamheidsindicator gaat in op schendingen van de VN Global Compact en de OECD-richtlijnen. De VN Global Compact bestaat uit tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeid, milieu en corruptiebestrijding. De

OECD-richtlijnen zijn aanbevelingen van overheden aan multinationals op gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De SFDR beschrijft hoeveel procent van de bedrijven waarin wordt belegd deze richtlijnen overtreedt.

Onze dataleverancier heeft data over hoe vaak een bedrijf negatief in de media is gekomen met betrekking tot een van deze onderwerpen. Dit betekent niet dat een bedrijf daadwerkelijk een overtreding heeft begaan, maar dat het ervan verdacht wordt.

Afgelopen jaar is 31,83% van de bedrijven benoemd in een schandaal. Deze schandalen hebben met name betrekking op oneerlijke concurrentie. Gezien de meeste bedrijven waarin we beleggen, groot zijn en beursgenoteerd, is de aandacht een stuk groter in de media. MSCI rapporteert dat 0% van de bedrijven de richtlijnen daadwerkelijk hebben overtreden.

Diversiteit van bestuur binnen bedrijven

Het gemiddeld aantal vrouwen ten opzichte van mannen in het bestuur van de bedrijven is 41%. Het bestuur betekent het administratieve -, management- en toezichtsorgaan van een bedrijf. Toch ligt gelijkheid nog een laag dieper. De beslissingsbevoegdheid ligt het meest bij een CEO of een CFO, en het is onbekend hoe de verhouding binnen deze bedrijven tussen man en vrouw is.

Aantal bedrijven dat actief is in controversiële wapens

Binnen ons fonds zijn bijna géén bedrijven (0,07%) betrokken bij controversiële wapens als antipersoonsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens. Gelukkig is beleggen in controversiële wapens bij wet verboden in Nederland. Bright belegt niet direct in controversiële wapens en probeert dit zoveel mogelijk uit te sluiten. De gerapporteerde blootstelling komt voort uit een indirecte belegging in een financiële instelling die investeringen heeft in deze categorie.

6. Conclusie en ambitie —

Het moge duidelijk zijn: we zijn flink onderweg, maar zeker nog niet op onze 'eindbestemming'. Binnen de mogelijkheden die we nu hebben, beleggen we het vermogen van onze leden zo duurzaam mogelijk. In ETF's met minimaal duurzaamheidskenmerken en impactbeleggingen (green bonds). In de toekomst willen we zelf bedrijven selecteren waarin we beleggen. En daarmee – in overleg met onze leden – zelf bepalen wat we uitsluiten.

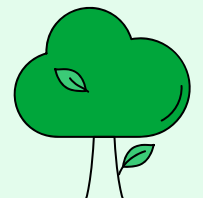
Met dit verslag geven we inzicht in onze indirecte impact. Onze beleggingen genereren CO₂-uitstoot, maar vermijden ook een flink deel. Ten opzichte van een 'gewone' (grijze) ETF-portefeuille, lijken onze ETF's meer dan de helft minder CO₂ uit te stoten. Daarnaast lijkt het erop, met een flinke slag om de arm, dat onze green bonds een groter deel CO₂-uitstoot vermijden dan dat onze ETF's uitstoten. Overigens suggereren we niet dat het een het ander wegstreept uiteraard. Vermijding is iets anders dan reductie.

De beschikbare data bleken niet altijd optimaal en soms zelfs niet aanwezig. Op CO₂ kunnen we voor het eerst rapporteren, maar op de meest andere belangrijke duurzaamheids-indicatoren nog niet (als voldoende betrouwbaar).

Wel verwachten we dat op termijn bedrijven beter gaan rapporteren en de data betrouwbaarder worden.

Bedankt voor het lezen van dit duurzaamheidsverslag. Sta je te popelen om ergens een gat in te schieten? Of wil je een tip of top delen? Jouw feedback is natuurlijk welkom! Stuur het gerust naar: duurzaam@brightpensioen.nl

Disclaimer: Duurzaamheidsinformatie geeft geen indicatie van huidig of toekomstig rendement. Neem daarom deze informatie altijd samen met andere typen informatie door om ons fonds te beoordelen. Zoals het essentiële-informatiedocument, prospectus en beleggingsbeleid. Te vinden in ons [documentencentrum](#) op de website.

Appendix 1: Begrippenlijst

Afkorting	Naam	Omschrijving
	Artikel 6 product	Een financieel product dat geen rekening houdt met ecologische en sociale kenmerken.
	Artikel 8 product	Een financieel product dat ecologische en sociale kenmerken promoot.
	Artikel 8+ product	Een financieel product dat deels bestaat uit beleggingen die bijdragen aan een duurzaamheidsdoel. En deels bestaat uit beleggingen met ecologische en sociale kenmerken.
	Artikel 9 product	Een financieel product dat alleen bestaat uit duurzame beleggingen. Met duurzaam worden activiteiten bedoeld die een duurzaamheidsdoel nastreven en geen significante schade doen aan andere milieu- en/of sociale doelstellingen.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Europese regelgeving die bedrijven verplicht om te rapporteren over de milieu en sociale impact van hun activiteiten.
	Duurzaamheidsrisico's	Een gebeurtenis op duurzaamheidsgebied die leidt tot een financieel waardeverlies van een belegging.
ESG	Ecological, Social and Governance	Duurzaamheidscriteria die ingaan op de activiteiten van een bedrijf die gevolgen kunnen hebben voor de samenleving of het milieu.
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation	Europese regelgeving met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector.
ETF	Exchange Traded Funds	Een passief beheerd beleggingsfonds dat op de beurs verhandeld wordt. Met als doel het volgen van een bepaalde beursindex. Ook wel een mandje van aandelen of obligaties genoemd.
	Green bond	Obligatie waarbij het opgehaalde kapitaal specifiek gebruikt wordt voor milieuvriendelijke projecten.
	Green Bond Principles	Vrijwillige richtlijnen die transparantie en verslaggeving bevorderen van een uitgegeven green bond.
PAB	Paris-Aligned Benchmark	Europese benchmark die aansluit bij de Parijsdoelen van 1,5 graad. Ontwikkeld om voorloper te kunnen zijn in de transitie.
ICMA	International Capital Market Association	Een vereniging van financiële instellingen die al decennialang standaarden ontwikkelt voor de schuldmakten, waaronder de Green Bond Principles.
SRI	Socially Responsible Investing	Het selecteren van beleggingen op morele basis, waarbij financieel rendement pas later overwogen wordt.
MSCI	Morgan Stanley Capital Investments	Een wereldwijde leverancier van o.a. aandelen, obligaties en vastgoedindices. Indices zijn mandjes van effecten.

Appendix 1: Begrippenlijst

Afkorting	Naam	Omschrijving
NACE	Nomenclature of Economic Activities	Statische classificatie van economische activiteiten in de Europese Unie. Dit kan gebruikt worden om bedrijven onder te verdelen in sectoren.
	Ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren	De belegging leidt tot negatieve gevolgen op duurzaamheidsgebied.
PAI	Principle Adverse Impact	Negatieve (potentieel) materiële effecten op duurzaamheidsfactoren die direct verband houden met de beleggingskeuzes.
	LSEG Workspace	Amerikaans-Britse leverancier van financiële marktgegevens en infrastructuur.
	Scope 1 emissies	Directe CO ₂ -uitstoot veroorzaakt door eigen bronnen binnen de organisatie.
	Scope 2 emissies	Indirecte CO ₂ -uitstoot die ontstaat door opwekking van elektriciteit, warmte en koeling die niet tot de eigen organisatie behoren.
	Scope 3 emissies	CO ₂ -emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van een organisatie in de waardeketen. Een organisatie kan hier geen directe invloed op uitoefenen.

Appendix 2: Portefeuillesamenstelling

De mandjes van aandelen/obligaties hebben bepaalde ESG-criteria die door MSCI vastgesteld worden, waaronder de algehele ESG-score en de ESG controversie score. Verder worden bedrijven uitgesloten die betrokken zijn in bepaalde sectoren. Het fonds bestaat uit de volgende ETF's op 31-12-2023 die een RTS-rapportageverplichting hebben:

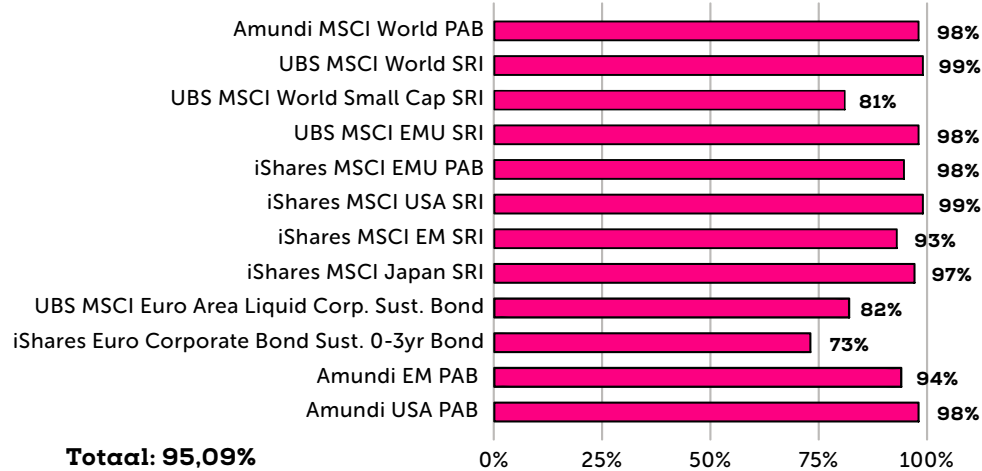
ISIN	Naam ETF	Artikel	Neutraal (%)	Defensief (%)	Index
IE000Y77LGG9	Amundi MSCI World SRI	8	7,3%	6,5%	MSCI World SRI PAB
LU0950674332	UBS MSCI World SRI	8	9,8%	5,7%	MSCI World SRI Low Carbon Select 5% ISS
IE00BKSCBX74	UBS MSCI Small Cap SRI	8	5,2%	4,4%	MSCI World Small Cap SRI Low Carbon Select 5% Issuer Capped
LU0629460675	UBS MSCI EMU SRI	8	8,9%	3,6%	MSCI EMU SRI 5% Capped
IE00BL6K8D99	iShares MSCI EMU PAB	8	7,2%	3,8%	MSCI EMU PAB
IE000R85HL30	Amundi MSCI USA SRI PAB	8	2,1%	1,6%	Amundi Index MSCI USA SRI PAB
IE00BYVJRR92	iShares MSCI USA SRI	8	7,9%	3,4%	MSCI USA SRI Select Reduced Fossil Fuel
LU1861138961	Amundi MSCI EM SRI PAB	8	2,3%	-	Amundi Index MSCI Emerg Mkt SRI PAB UCITS ETF DR A
IE00BYVJRP78	iShares MSCI EM SRI	8	7,8%	-	MSCI EM SRI Select Reduced Fossil Fuel
IE00BYVJQR85	iShares MSCI Japan SRI (EUR hedged)	8	1,9%	1,0%	MSCI Japan SRI (EUR Hedged)
LU1484799769	UBS MSCI Euro Area Sustainable	8	2,4%	1,9%	MSCI Euro Area Liquid Corporates Sustainable Index
IE00BYZTVV78	iShares € Corp Bond 0-3y ESG	8	0,7%	1,4%	Bloomberg MSCI Euro Corp 0-3 Sustainable SRI Index
IE00BZ163H91	Vanguard Eurozone Gov Bond	6	0,8%	1,3%	Bloomberg Euro Agg Treasury TR EUR
	Overig: Green Bonds		35%	65%	Direct beleg

* [MSCI ESG Ratings Methodology](#)

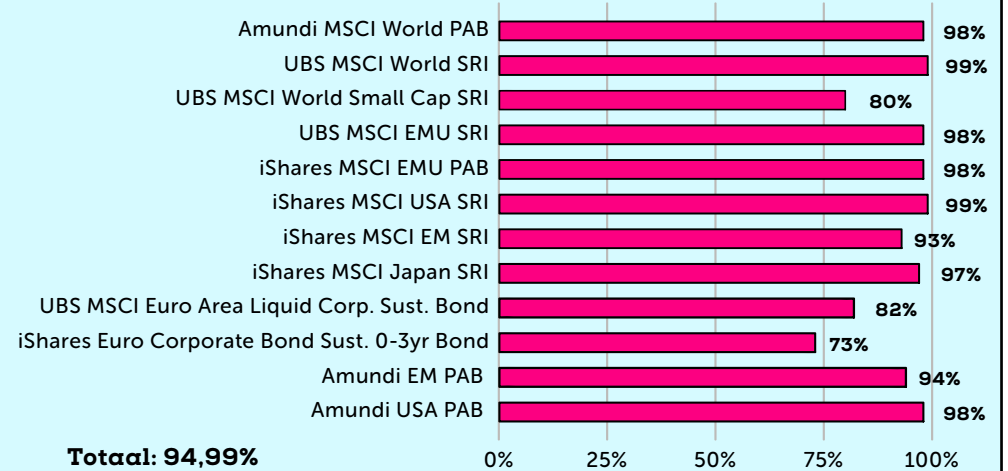
** [MSCI ESG Controversies Methodology](#)

Appendix 3: Datadekking ETF's per CO₂-scope

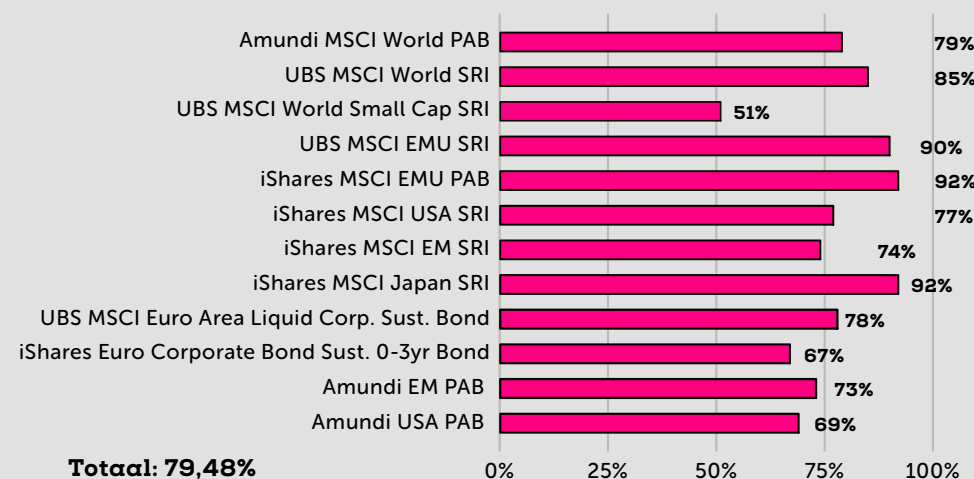
Scope 1 CO₂-percentage rapporterende bedrijven

Scope 2 CO₂-percentage rapporterende bedrijven

Scope 3 CO₂-percentage rapporterende bedrijven

Appendix 4: ETF's uit een fictief grijs fonds

ISIN	Naam grijze ETF	Artikel	Index
LU1437016972	Amundi ETF MSCI World UCITS ETF	6	MSCI World Index
LU0340285161	UBS ETF (LU) MSCI World UCITS ETF	6	MSCI World Index
IE00BF4RFH31	iShares MSCI World Small Cap UCITS ETF	6	MSCI World Small Cap Index
LU0147308422	UBS MSCI EMU UCITS ETF	6	MSCI EMU Index
IE00B52SFT06	iShares MSCI USA UCITS ETF	6	MSCI USA Index
IE00B4L5YC18	iShares MSCI EM UCITS ETF	6	MSCI EM Index
IE00B42Z5J44	iShares MSCI Japan EUR Hedged UCITS ETF	6	MSCI Japan Index
LU1048314196	UBS LFS Bloomberg EuroAreaLiqCrp UCITS ETF	6	MSCI Euro Area Liquid Corporates Sustainable Index
IE00B3F81R35	iShares Core € Corp Bond UCITS ETF	6	S&P iBoxx Euro Corporates TR
IE00B53QG562	iShares Core MSCI EMU UCITS ETF EUR (Acc)	6	MSCI EMU TR EUR
LU1437017350	Amundi Index MSCI Emerg Mkts UCTS UCITS ETF DR (C)	6	MSCI EM (Emerging Markets) NR USD

Appendix 5: SFDR methodiek CO₂-emissies

Indicator	Meeteenheid	Formule (indien voorgeschreven)	Definitie
Broeikasgassen	Scope 1 emissies	$\sum_n^i \left(\frac{\text{Huidige waarde investering } i}{\text{Bedrijfswaarde van bedrijf } i} * \text{Bedrijf's scope 1 emissies } i \right)$	Scope 1 emissies gegenereerd van bronnen die gecontroleerd worden door het bedrijf
	Scope 2 emissies	$\sum_n^i \left(\frac{\text{Huidige waarde investering } i}{\text{Bedrijfswaarde van bedrijf } i} * \text{Bedrijf's scope 2 emissies } i \right)$	Scope 2 emissies gegenereerd van consumptie of gekochte elektriciteit, stoom of andere opwaartse door het bedrijf
	Scope 3 emissies	$\sum_n^i \left(\frac{\text{Huidige waarde investering } i}{\text{Bedrijfswaarde van bedrijf } i} * \text{Bedrijf's scope 3 emissies } i \right)$	Scope 3 emissies zijn indirecte emissies die voorkomen in de waardeketen, zowel opwaarts als neerwaarts
	Totale emissies	$\sum_n^i \left(\frac{\text{Huidige waarde investering } i}{\text{Bedrijfswaarde van bedrijf } i} * \text{Bedrijf's scope 1,2 en 3 emissies } i \right)$	Totale emissies (scope 1, 2 en 3)